

KULTUR

Vem skall få politisk asyl?

Invandrarverkets uppgift blir omöjlig, om verket på grund av mediehysterin inte ens får ingripa mot dem som skaffat sig uppehållstillstånd på falska grunder, skriver Knut Carlqvist.

För någon tid sedan krävde Frankrike att en algerier skulle utlämnas, vederbörande var misstänkt för ett attentat i Paris tunnelbana. Han verkade aktivt för FIS, islamisterna i Algeriet. Nu hade han till sin lycka samma dag signerat ett uttag på posten i en Stockholmsförort och efter åtskilliga turer och ljudliga franska protester fick han stanna. Det var uppenbart att Frankrike hade politiska skäl för sitt krav.

Kronika

Knut Carlqvist

Frankrike försökte bryta asylrätten med hänvisning till att algeriern ifråga begått ett brott. En svensk domstol tvingades därigenom att ta ställning till utlämningen, varpå allt stöp på en postavi. Utan tvivel kommer Frankrike att agera smidigare i fortsättningen, det finns andra vägar.

Får ej vara flexibel

Asylrätten skapar gnissel mellan staterna. En flexibel asylrätt medger att vi tar emot dem vi sympatiserar med och skickar tillbaka resten. Så var det på 30-talet, när vi sorterade bort judarna ur strömmen av tyska flyktingar. Asylrätten får därför inte vara flexibel, den omfattar även dem vi inte sympatiserar med, till exempel algeriska islamister. Avgörande är inte vilken uppfattning den asylsökande har, utan om han av politiska, religiösa eller rasmässiga skäl förföljs.

Efter kriget tvangs statstjänarna att bita ihop tänderna och bli Amerikavänner. Först med terroristlagen utvecklades en gråzon för godtyckliga avvisningar. Säpo inledde i samarbete med Mossad sin jakt på muslimer, som kulminerade med Hans Holmér's bisarra uppgörelse med PKK. Under 80-talet fick PKK och i någon mån Sendero Luminoso ersätta palestinierna som hot mot ordningen (skäl för höjda anslag). En SWAT-styrka inrättades för terroristbekämpning som slår brandkåren i sysslolöshet.

Kring begreppet terrorist har alltid stått en doft av godtycke.

Asylrätten undermineras på två sätt: Ett selektivt, grupper vi inte vill se i landet förtalas systematiskt och sänds tillbaka in *corpore*. Peruerna är en sådan grupp. Ett generellt, asylrätten dräneras på sitt po-

litiska innehåll och blir en del av u-hjälpen eller socialpolitiken. Immigranter och offer för naturkatastrofer döps om till ekonomiska respektive humanitära flyktingar. Intras dotters enkla konstaterande, att det är synd om människorna, upphöjs till politisk norm. Dammluckorna öppnas för det tabloida medlidandet, infantiliteten.

Skolkamraterna till de avvisade barnen Sincari framställs som bärare av en högre, ädlare och mänskligare insikt än Blomman.

Diskriminering

Förvisso diskrimineras kurderna i Turkiet. Att de diskrimineras betyder inte att de är förföljda. Indierna har sitt kastsystem, de unga i Harlem kommer inte in på Harvard och sjuksköterskorna i Sverige anser sig lönediskriminerade. Förföljda är de inte. De riskerar inte liv och hälsa. En del kurder är förföljda, de som organiserar sitt folk och för dess talan inför de turkiska myndigheterna. Vi slår vakt om deras rätt till politisk asyl för att vi anser politisk dialog vara vägen att lösa konflikten mellan turkar och kurder.

Så länge den turkiska regeringen insisterar på att spärra in kurdiska parlamentsledamöter, undertrycka tidningar och tortera fångar tillhandahåller vi en flyktväg. Därmed inte sagt att vi håller kurder för änglar eller turkar för skurkar.

På 70-talet i Uppsala umgicks jag med en del palestinierna. De var generösa och gästfria, utan att blinka dukades det upp ännu några kuvert om det kom gäster och vi diskuterade långt in på natten om den labyrinthiska arabiska politiken. De drack te och jag drack vin, det var inte mer med det. Efter någon tid fick jag veta att några kusiner till mina vänner dömts till sex och åtta års fängelse för grovt narkotikabrott. Det var besvärande. Mina vänner vägrade att ta avstånd från dem, de tillhörde trots allt familjen. De drog försorg om moster Fatima och betalade flygbiljetten för Ali, Abdul och Sakim.

Invandrarverket har ingen lätt uppgift. Den blir omöjlig, om verket på grund av mediehysterin inte ens får ingripa mot dem som skaffat sig uppehållstillstånd på falska grunder.

Suddar vi ut skiljelinjen mellan förföljelse och diskriminering upphävs asylrätten, då kommer de att få asyl vars gråterskor förmår göra livet outhärdligt för sittande regering. Och den dag kan komma då några av oss behöver fly till främmande land.

Knut Carlqvist

Äktenskapsbrottet och den äkta kärleken

Effie Briest, huvudpersonen i verket med samma namn är en av de mest älskade figurerna i den tyska prosalitteraturen, skriver Arne Lindå i dagens antikvariat.

I den klassiska europeiska litteraturen under 1800-talets senare hälft finns tre romaner som behandlar kvinnors äktenskapsbrott och samtidigt deras ställning inom den existerande samhällsstrukturen.

Antikvariatet

De två mest kända är Flauberts Madame Bovary och Tolstojs Anna Karenina. Mindre känd är den tyske författaren Fontanes Effie Briest, vilken utkom för just 100 år sedan.

Theodor Fontane föddes år 1819 i Neuruppin i Nordtyskland, där fadern var apotekare och det är som apotekarlärling Fontane på 1840-talet kommer till Berlin. Efter en häftigt uppblossande entusiasm för 1848 års revolutionära strömningar kom han in i den konservativa litterära föreningen Tunnel över Soree, där han visade upp sin förmåga som balladskrivare. Han blir sedan korrespondent några år i London.

Gripen som spion

Under åren i Kreuzzeitung skriver han historiska berättelser om händelser i Berlins omgivning, hans Wanderungen durch die Mark Brandenburg. De preussiska krigerna med Danmark, Österrike och Frankrike följer han som krigskorrespondent, varvid han i kriget med Frankrike blir tagen som spion och räddas från exekution först genom ingripande av Bismarck.

Krigsupplevelserna ger anledning till historiska verk. Hans mest kända och uppskattade verk blir dock den svit romaner med kvinnor som huvudper-

soner han börjar skriva i 60-års-åldern, där den sist skrivna, *Effie Briest*, kommit att tillhöra världslitteraturen. Nämnas bör dock att man i tysk litteraturhistoria brukar se hans sista verk Der Stechlin som hans huvudverk; det rör sig om ett omfattande verk som kan ses som hans politiska testamente, grundtemat är social rättvisa.

Effie Briest, huvudpersonen i verket med samma namn är en av de mest älskade figurerna i den tyska prosalitteraturen. Hon föds in i en högre ståndsmiljö på godset Hohen-Cremmen i Nordtyskland. Som mycket ung bortgiftes hon med baronen Geert Innstetten, en man i fyrtioårsåldern som kommit på besök för att träffa den kvinna han en gång förgäves uppvaktat. Effie Briests moder. Han blir betagen i den unga Effie och ett äktenskap kommer snart till stånd, varvid paret bosätter sig i en kuststad i Nordtyskland.

Landsråd

Mannen, landsråd till professionen, finner sig väl tillrätta på platsen, medan Effie finner orten dyster och vantrivs i äktenskapet. En vän till familjen, en major Crampas blir hennes intima vän och till slut älskare.

Efter några år flyttar familjen, som nu utökats med en dotter till Berlin, där Innstetten fått en hög befattning i ett departement. Det är i Berlin som romanen när sin höjdpunkt, när Innstetten råkar få se några gamla kärleksbrev från Crampas.

Innstettens "ära" kräver omedelbar upprättelse och Crampas utmanas på duell, som slutar med Crampas död. Äktenskapet upplöses och dottern tilldömes Innstetten. Effie flyttar till en mindre lägenhet i Berlin men drabbas av ohälsa och faller in i djup resignation.

Efter en tid tas hon till nåder av familjen och kan flytta hem till Hohen-Bremem, där hon saktat tynar bort och dör helt ung.

Romanen har en motsvarighet i verkliga livet. En av 1800-talets skandaler i Berlins societet gällde ett drama, där en gift kvinna med flera barn förälskade sig i en domare med äktenskapsbrott som följd. Detta leder till att hennes man, en militär i karriären utmanar domaren på duell som slutar med domarens död.

Kvinnan klarade dock påfrestningarna bättre än Effie; hon tog upp en yrkeskarriär och kämpade hårt för sin rätt till barnen. (Mannens karriär blev inte lidande av "mordet" han blev så småningom befordrad till general.)

Det finns en underton av resignation i nästan alla Fontanes kvinnoromaner. "Äktenskap är ordning" lär Fontane ha sagt, samtidigt som han klart ser vad den existerande samhällsmoralen leder till för kvinnorna. Det tragiska slutet på Effie Briest och de flesta av hans andra kvinnoromaner är därför ofrånkomligt. Han känner djup medkänsla med kvinnornas öde, vilket smittar över på läsaren.

Den tendens till resignation som kännetecknar romanerna kan även förklaras av Fontanes egen läggning; han känner resignation redan i yngre dagar och denna känsla accentueras med åren. (Kvinnoromanerna skriver han i hög ålder.)

God berättarkonst

Man kan emellertid finna en ytterligare förklaringsgrund till resignationen. Flera tyska författare i senare delen av 1800-talet - och kanske särskilt Fontane - 1848 års revolutionära strömningar hade inte lett till de förändringar i samhällsstrukturen som man hoppats på. Fontane är en mycket god berättarkonst. "Effie Briest" utgör höjdpunkten i hans berättarkonst, samtidigt som han i romanen skapat en gestalt i vars liv läsaren lever sig in med en styrka som har få motsvarigheter i den moderna klassiska litteraturen.

ARNE LINDÅ

Lindströms kommentarer

© Hans Lindström/Panlo Rei